

VELİSİ AİLE EĞİTİMİ ALMIŞ ÖĞRENCİLERİN BAŞARI DÜZEYLERİ

SUCCESS LEVELS OF THE STUDENTS WHOSE PARENTS GOT FAMILY EDUCATION

Fatma Zehra DOĞAN

Okul Müdürü; MEB; zdoganarge26@gmail.com ; Orcid Id: 0009-0006-7999-1063

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kuruma dayalı aile eğitim programlarının ortaokul öğrencilerinin okul başarılarına etkisini belirlemektir. Çocuğun okul başarısı konusunda ailelerin kendilerine düşen görev ve sorumlulukların tam anlamıyla bilincinde olmaları ancak etkili ve iyi yapılandırılmış aile eğitim programlarıyla veya veli bilgilendirme seminerleriyle gerçekleştirilebilir. Bu konuda aile eğitim programlarının geliştirilme sürecinde, gerek çocukların okul başarıları ve sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri konusunda; gerekse de ailelerin çocuk yetiştirme konusunda doğru tutum ve davranış geliştirme, aile içi etkili iletişim kurma, doğru disiplin yöntemlerini bilme, çocuğa uygun çalışma ortamı hazırlama vb. beceriler edinmeleri konusunda etkinlikler içerecek şekilde hazırlanması son derece önemlidir.

Araştırmada nicel ve nitel veriler bir arada kullanılmış, çalışmanın nicel kısmında ön test - son test kontrol gruplu deneysel model kullanılırken; nitel kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış ve bu doğrultuda aile eğitim programına katılan velilerle programdan sonra yüz yüze görüşmeler yapılmıştır

Aile eğitim programları çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilmektedir. Bunlar arasında kuruma dayalı (kurum merkezli/kurum temelli) aile eğitim programları, hem programın uygulanışında uygulayıcılara zaman, mekan ve daha çok kişiye ulaşma konularında kolaylık sağladığı için, hem de aileler arasında etkileşim ve bilgi alışverişine zemin hazırladığı için daha yaygın gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Eğitimi, Aile Eğitim Programı, Okul Başarısı

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the effect of institution-based family education programs on secondary school students' school success. Families being fully aware of their duties and responsibilities regarding the child's school success, is only feasible through effective and well-structured family education programs or parent informing seminars. In the process of developing family

education programs on this subject, it is extremely important for it to be prepared including activities both in terms of children's school success and developing a healthy personality; and for the families to develop the right attitude and behavior for raising children, to establish effective communication within the family, to know the right discipline methods, to prepare a suitable studying environment for the child, etc.

Quantitative and qualitative data were used together in the study, while the experimental model with pre-test-post-test control group was used in the quantitative part of the study; In the qualitative part, semi-structured interview method was used and in this direction, face-to-face interviews were conducted after the program, with the parents who participated in the family education program.

Family education programs can be carried out in various ways. Among these, institution-based (institution-centered/institution-fundamental) family education programs are more commonly carried out, both because they provide convenience for practitioners in terms of time, space and reaching more people in the implementation of the program, and also because they pave the way for interaction and information exchange between families.

Keywords: Family, Family Education, Family Education Program, School Success

GİRİŞ

Toplumun temel yapısını oluşturan aile, geçmişten günümüze çocuğun ilk eğitim gördüğü kurum olma niteliğine sahiptir. Bu kapsamda çocukların ilk eğitimcileri de anne ve babalarıdır. Çocuğun yetiştirilmesi ve eğitiminde her aile kendi bilgi ve tecrübeleri doğrultusunda çeşitli yöntemlere başvurmaktadır ve bu eğitim süreci çocuğun evlenme çağına hatta daha ileri zamanlara kadar devam etmektedir. Okul çağına kadar çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahip olan aile, okul çağında bu görevi okulla paylaşmaktadır. Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişimi ve eğitimi için bu görev dağılımının mutlaka işbirliği çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

Çocuğun okul başarısı konusunda ailelerin kendilerine düşen görev ve sorumlulukların tam anlamıyla bilincinde olmaları, ancak etkili ve iyi yapılandırılmış aile eğitim programlarıyla veya veli bilgilendirme seminerleriyle gerçekleştirilebilir. Bu konuda aile eğitim programlarının geliştirilme sürecinde, gerek çocukların okul başarıları ve sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri konusunda; gerekse de ailelerin çocuk yetiştirme konusunda doğru tutum ve davranış geliştirme, aile içi etkili iletişim kurma, doğru disiplin yöntemlerini bilme, çocuğa uygun çalışma ortamı hazırlama vb. beceriler edinmeleri konusunda etkinlikler içerecek şekilde hazırlanması son derece önemlidir.

Bir eğitim programını geliştirme sürecinde, dört temel ögeden biri olan değerlendirme aşaması programın olmazsa olmaz bir parçasıdır. Bu nedenle geliştirilen aile eğitim programlarının etkililik düzeyinin belirlenmesi, alınacak dönütler doğrultusunda programın yeniden şekillendirilerek gerekli düzenlemelerin yapılması için mutlaka gereklidir.

Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmada, geliştirilen “Okul Başarısı Aile Eğitim Programı”nın temelde öğrencilerin okul başarılarını olumlu yönde geliştirme konusundaki etki düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra aile görüşmeleri ile programın; anne-babaların çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi düzeylerini arttırma ve ailelere, etkili iletişim kurma, doğru ödül-ceza yöntemlerini bilme, okul etkinliklerine aktif katılma ve çocuğa uygun çalışma ortamı hazırlama gibi birtakım beceriler kazandırma konusunda etki düzeyinin belirlenmesi de çalışmanın diğer amaçları arasındadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 PROBLEM DURUMU

Toplumsallaşmanın ilk başladığı yer olan aile, anne, baba ve çocuklar arasında sevgi, saygı ve güvene dayalı ilişkilerin kurulduğu sosyolojik bir yapıdır. Bu niteliğinden dolayı aile, ilk çağlardan bu yana toplumsal yapıların oluşmasında temel kurum olmuştur.

Aile, evlenme, kan bağı veya evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, birbirleri ile devamlı ilişki ve etkileşim altında olan, anne-baba çocuklar gibi sosyal ilişkileri olan insanların oluşturduğu bir birliktir (Ağdemir, 1991). Anne ve babalar, birliktelikleri sonucu meydana getirdikleri aile kurumunun dengeli bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için birtakım sorumluluklara sahiptirler. Bu sorumluluklar, aile üyelerinin, fizyolojik, psikolojik ve ekonomik yönden doyum sağlamaları ve gereksinimlerinin karşılanması üzerine odaklanmıştır.

Aile ortamı, bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içerisinde yer aldığı, yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin ona sunulduğu sosyal bir ortamdır (Özmen, 2004). Aile ortamında anne ve babalar çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini etkileyen en önemli kişilerdir. Bundan dolayı anne ve babaların aile içerisinde çocuklara en yakın bireyler ve çocukların en büyük destekçileri olduklarını söylemek mümkündür (Hamamcı, 2006).

Anne, baba ve çocuğun meydana getirdiği aile kurumu, bireylerin yaşamında en önemli yere sahiptir. Erken çocukluk döneminde çocuk zamanının büyük bir bölümünü aile ortamında geçirir. Bu süreçte çocuğun yaşama adapte olması ve etrafında olup bitenleri algılaması için eğitime ihtiyacı vardır. Doğal olarak çocuğun ilk öğretmenleri olarak anne ve babalar, çocuk eğitiminde en önemli ve en etkili eğitimciler olarak bilinirler. Anne ve babaya aile içerisinde çocukların korunması, beslenme, giyinme, barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve bunun yanı sıra, psikolojik yönden sevgi, hoşgörü ve mutluluk duygularını yaşamaları gibi bir takım zorunlu görevler yüklenmektedir. Ailenin çocuğa karşı en önemli görevlerinden biri çocuğun eğitimidir. Uzmanlar çocuğun daha anne karnındayken birtakım öğrenmeler gerçekleştirebileceğini savunmaktadırlar. Bu nedenle aile çocuğun ilk eğitim gördüğü kurumdur. Buna paralel olarak çocukların ilk eğitimcilerinin de anne ve babaları olduğunu söylemek mümkündür (Toprakçı, 2006).

Aile çocuğun ilk sosyal deneyimler kazandığı yerdir. Çocukta sosyal uyum konusunda yapılmış araştırmalar, ailenin çocuk üzerinde ilk etkilerinin oldukça önemli oldukları görüşünde birleşmişlerdir (Yavuzer, 1999). Aile çocukta sadece, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimleri etkileyen bir yapı değil; aynı zamanda çocuğa sağladığı ortamın bol uyarıcı içermesi ile çocuğun zihinsel ve dilsel gelişimini de oldukça etkiler. Okul çağına kadar çocuğun bakımı ve eğitiminin tek sorumlusu olan aile, okul çağında eğitim kurumlarıyla işbirliği içerisinde bu eğitimci rolüne devam etmektedir. Bu nedenle aile, çocuğun eğitiminden kendini tamamen saf dışı bırakamaz. Okul hayatına atılan çocuğa, aile yol gösterici, yönlendirici ve destekleyici olmak zorundadır. Bunun için ailelerin, çocuklarının okul dönemlerinde üzerlerine düşen görevler ve üstlendikleri roller konusunda bilgi düzeylerinin artırılması ve okul ile aile arasında bir köprü kurmaları ihtiyacı ön plana çıkmış ve bu ihtiyaçtan hareketle okul-aile birlikleri kurularak hızla yaygınlaşmıştır (Üstünoğlu, 2010).

Çocukların okul çağına gelmeleri ile birlikte ailenin çocuk eğitimi konusundaki fonksiyonu sona ermemekte; aksine bu süreçte aile, okul ile işbirliği sorumluluğunu da yüklenmektedir. Bu çerçevede çocuğun eğitimi üzerinde ailenin etkisi okulla beraber devam etmekte ve bir ömür boyu sürmektedir. Bu sebeple eğitim faaliyetleri açısından ele alındığında ailenin en etkili eğitim kurumu olduğunu söylemek mümkündür.

Çocukların eğitiminde okul, aile, çevre, öğretmen ve mevcut eğitim sistemi gibi faktörler etkili olmaktadır. Özellikle okul-aile-çevre arasında yeterince iş birliği sağlanamaması durumunda öğrenciler olumsuz yönde etkilenmekte ve bu durum öğrenci başarısının düşmesi, çocukların zararlı alışkanlıkları daha küçük yaşlarda edinmeye başlaması gibi okullardaki birçok sıkıntıyı ortaya çıkarmaktadır (Gül, 2007). Ortaya çıkan bu olumsuzluklarda eğitim kurumlarının etkisi olduğu kadar, aile ve çevrenin de etkisi oldukça fazladır.

Değişen sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çevrede çocuklar için huzurlu ve mutlu ortamlar oluşturmak, toplumda yaşayan her bireyin doğal insanlık görevi olarak görülmektedir. Geleceğin güvencesi olan çocukların sağlıklı bireyler olarak toplum içerisinde yerlerini alabilmeleri için ailelerin, çocuklar için sağlıklı ortam oluşturması gerekmektedir (Sarı, 2010). Anne-baba ve çocuk ilişkisi temelde anne- babanın tutumlarına bağlıdır. Sağlıklı aile ortamında yetişen çocukların gerek psiko-sosyal

gelişimleri yönünden; gerekse de akademik başarıları yönünden olumlu gelişmeler kaydedecekleri bilinen bir gerçektir (Yavuzer, 2003).

Çocuğun akademik başarısı göstermesinde, ailenin izlediği yol çok önemli bir yere sahiptir. Bu süreçte ailede bilgi eksikliğinden kaynaklanan yanlış tutum ve davranışlar, çocuğun okul hayatını ve bunun devamında ileri yıllardaki mesleki hayatını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle ailelerin çocuk eğitimi konusunda iyi bir şekilde eğitilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle son yıllarda aile eğitimi konusu giderek önem kazanmakta ve aile eğitim programları hızla yaygınlaştırılmaktadır. Aile eğitim programlarında temel amaç anne ve babalarının özgüvenini güçlendirerek, çocuklarının fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimi için anne-babalık becerilerini geliştirecek şekilde anne babalara rehberlik etmektir. Uygulanmakta olan programların bir kısmı doğrudan çocuğa, yakın çevresine, bir kısmı ise hem çocuğa hem anne babaya hizmet götürmeyi amaçlamaktadır (Senemoğlu, 2005).

Aile eğitimi, okula çağı çocuklarının, okulda öğrendikleri bilgi ve becerilerin kalıcı hale gelmesi için velilere okul-aile işbirliğinin önemini kavratmaktadır. Okul ortamında öğrenilen becerilerin, anne-baba tarafından evde de uygulanması, eğitimde okul-aile paralellliğini sağlamakta, çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemekte ve öğrenmesini hızlandırmaktadır. Anne-babalık konusunda sürdürülmekte olan çalışmalar hangi faktörlerin programları daha etkin kıldığını ortaya koymuştur. Anne-baba eğitim programlarının olmazsa olmaz bileşenleri şunlardır (Nimsi, 2006):

- Anne-babalığa ilişkin yeni becerilerin deneyim haline gelmesi,
- Anne-babaların, öğrendiği yeni yöntemleri evde çocuğu ile olan etkileşiminde uygulaması,
- Hem olumlu tutum ve davranışlar hem de olumlu ilişkiler geliştirmek için yöntemlerin öğretilmesi,
- Anne-babalar arasındaki ilişki sorunlarının ele alınması,
- Eğitimin temel amacının risk faktörlerini azaltmaya yönelik olması.

Günümüzde görsel ve yazılı iletişim araçları ile birçok aile istedikleri bilgiye rahatlıkla ulaşabilmekte ve çocuklarının eğitimlerine katkı sağlayabilmektedirler.

Anne-babaların çocuklarının eğitimine destek olmaları bağlamında ele alınan anne-baba katılımı, aile eğitimi uygulamalarıyla sağlanabilmektedir. Aile eğitiminde amaç, anne-babaların çocukları için öğretmen rolü üstlenmesi değil, çocuklarına gerekli becerileri doğal bir süreç içinde nasıl öğreteceklerini kazandırmaktır.

Aile eğitim programının etkililiği konusunda yapılan araştırmalar, bu programlardan yararlanan anne-babaların, çocuklarıyla daha etkili iletişim kurabildiklerini, çocuklara karşı daha anlayışlı ve hoşgörülü davrandıklarını, çocuklarının gelişim dönemleriyle ilgili temel bilgileri edindiklerini ve en önemli okul çağında çocuklarının eğitimiyle birebir ilgilendiklerini ve okul-aile işbirliği çerçevesinde aktif rol oynadıklarını göstermektedir (Pehlivan, 2008).

Aile eğitiminin çocuğun gelişiminde ailelerin gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarında ve okul döneminde okul-aile işbirliği sağlayarak çocukların akademik başarı göstermelerinde ve özgüvenlerinin artmasında son derece önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle, eğitilmiş aile-başarılı çocuk ilişkisi çerçevesinde aile eğitimine gereken önemin gösterilmesi ve aile eğitim programlarına yönelik çalışmaların desteklenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Pehlivan, 2008).

Tüm bu bilgiler ışığında araştırmanın problem cümlesi, “Velisi aile eğitimi almış öğrencilerin başarı düzeyleri nedir?” olarak belirlenmiştir.

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın genel amacı, aile eğitim programlarının, ortaokul öğrencilerinin okul başarıları üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Aile eğitim programına katılan ailelerin öğrencileri ile katılmayan ailelerin öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Aile eğitim programına katılan velilerin, programın etkililiği hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Aile eğitim programına katılan velilerin, programın okul başarısı konusunda yeterliğine yönelik görüşleri nelerdir?

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin önemli amaçlarından biri çocukları iyi bir

insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Ülkenin geleceği olan çocukların eğitiminde, okulun, çevrenin ve özellikle ailenin etkili olduğu görülmektedir.

Toplumunu oluşturan en küçük sosyal kurum olma niteliğini taşıyan aile, çocukların eğitiminden, yetiştirilmesinden ve sosyal özelliklerinin kazandırılmasından sorumludur. Çocuk ilk duyum ve algılarını nasıl ki aile ortamında kazanıyorsa; ilk alışkanlıklarını ve duygusal hayatının temellerini de burada atar (Kıncal, 1993). Çocuğun doğumundan itibaren, aileye önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukların en başında, ailenin devamını sağlayacak olan çocuğun, sağlıklı bir birey olarak yetiştirilmesi gelmektedir. Şüphesiz çocuğun sağlıklı birey olarak yetiştirilmesi, öncelikli olarak iyi bir şekilde eğitilmesine bağlıdır.

Yaşamının ilk yıllarından itibaren çocuğun bakımından ve eğitiminden sorumlu olan aile, ilerleyen yıllarda okul ve diğer sosyal kurumlardan yardım alsa da, bu konuda ailenin önemi ve sorumluluğu azalmaz; artık aile eğitimci görevini okulla paylaşarak devam ettirir. Eğitim sürecinin başından itibaren hedeflenen çocuk-okul-aile işbirliği gerek çocuğun kişisel gelişimi gerekse de akademik ilerlemeler kaydetmesi için son derece önem teşkil etmektedir. Yapılan çalışmalar da eğitimin ilk basamaklarında sağlanan aile katılımının daha etkili olduğunu ortaya koymaktadırlar (Erkan, 2010).

Okul çağına gelen çocuk, aile kurumundan edindiği temel bilgi ve becerileri, okul hayatında edineceği akademik başarılarla dönüştürmeye hazır bir yapıdadır. Okulun ilk aşaması çocuğun toplumsallaşması, çevreye uyum sağlaması, sosyal iletişim becerisinin geliştirilmesi ve temel bazı bilgilerle donanmasını sağlaması nedeniyle çok önemlidir. Bu dönemdeki başarısızlıklar veya başarılar çocuğun sonraki hayatı üzerinde derin etkiye sahip olacağından mutlaka incelenmelidirler. Bu nedenle bu araştırmada; öğrencilerin okul başarılarında önemli bir yeri olan ailelerin, “çocuklarının gelişimsel özellikleri, etkili aile-çocuk iletişimi, okul başarısında ailenin yeri ve önemi ve ailenin öğretime katılımı” temel konuları hakkında bir eğitim programından geçmeleri sağlanarak, uygulanan aile eğitim programının öğrencinin okul başarısını etkileme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır.

Anne-babaların çocuklarının eğitimlerine katılarak çocuklarının gelişimlerine katkıda bulunmaları her yaştaki çocuk için büyük önem taşımaktadır. Ailelerin bu gereksinimleri sistematik olarak sunulan aile eğitim programları aracılığı ile

karşılatabilmektedir. Ailelere, çeşitli nedenlerle ihtiyaç duydukları desteği sağlamayı hedefleyen aile eğitim programları, çocuk yetiştirmeye ve eğitmeye yönelik yol gösterici nitelik taşımaktadırlar (Ersoy ve Tezel-Şahin, 1999).

Aile eğitim programlarının bir türü olan kuruma dayalı aile eğitim programları resmi eğitim kurumları, özel eğitim kurumları ve üniversitelere bağlı özel eğitim merkezlerinde gerçekleştirilir ve ailelerin ortak gereksinimlerinin tespit edildikten sonra programın amacı bu gereksinimler doğrultusunda belirlenir. Belirlenen amaçlar yoluyla, verilecek eğitimin oturum sayısı belirlenir. Oturumların tarihine ise ailelerle birlikte karar verilmektedir. Bu tür programlarda temel amaç ailelerin çocuk gelişimi konusunda bilgilerini arttırmak, becerilerini geliştirmek, çocukların gelişimine yönelik uyarıcı etkinlikler düzenlemek ve anne-babaların gelişim süreçlerinde üstlendikleri rolleri kavramalarını sağlamaktır. Yani tamamen anne-baba-eğitim uzmanı etkileşimi temel alınmaktadır (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2004).

Gelişmiş ülkelerde önemi kavranan ve devlet politikası haline getirilen aile eğitimi çalışmalarını ülkemizde de arttırmak için öncelikle mevcut uygulamalardaki eksiklerin veya yanlışların belirlenip bu konuda akılcı ve kalıcı uygulamaların başlatılması gerekmektedir. Bu yüzden bu konuda yapılan akademik çalışmalar büyük öneme sahiptir. Bu tür çalışmaların eğitim politikalarına, öğretmenlere, idarecilere ve velilere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Ulaşılabilen literatür çerçevesinde ülkemizde aile katılımı konusunda yapılan araştırmaların daha çok okul öncesi eğitim düzeyinde ve bedensel veya zihinsel yetersizliği olan çocuklar üzerine verildiği; ancak ilköğretim, ortaokul ve lise kademelerinde aile katılımının akademik başarıya etkisi ve aile katılımının engelleri gibi konulara yeterince değinilmediği ve özellikle normal çocukların ailelerine yönelik daha az çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle bu araştırmanın, ortaokul düzeyinde olmasının ve aile eğitimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi incelemesinin literatüre katkı sağlayacağı ve bir eksiği tamamlayacağı düşünülmektedir.

1.4 SINIRLILIKLAR

- 1) Araştırma Eskişehir İli Tepebaşı İlçe merkezinde yer alan bir ortaokulda öğrenim görmekte olan 66 öğrenci ve bu öğrencilerden deney grubunu oluşturan 33'ünün velisi ile sınırlıdır.

- 2) Bu araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 3) Bu çalışma aile eğitim programı ile sınırlıdır.
- 4) Araştırmada ölçme araçları öğrenci başarı testleri ve aile görüşme formları ile sınırlıdır.
- 5) Bu çalışma araştırmacının ulaşabildiği kaynaklarla sınırlıdır.

1.5 VARSAYIMLAR

- 1) Araştırmada aşağıdaki varsayımlarla hareket edilmiştir:
- 2) Araştırma okulu, aile eğitim programının etkililiğinin test edilmesi için uygundur.
- 3) Aileler görüşme sorularını içtenlikle yanıtlamışlardır.
- 4) Aile eğitim programının uygulama süresi, oturumlarda ele alınan konular için yeterlidir.

1.6 TANIMLAR

Eğitim Programı: Gerek okul içinde gerek okul dışında, milli eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çabaların tümüdür. (Varış, 1996). Bunun yanı sıra eğitim programı, kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışları, hedeflere ulaşmada aracı olan eğitim durumlarını ve süreç sonunda değerlendirmeyi içeren, değişime açık plan olarak da tanımlamak mümkündür.

Program Değerlendirme: İdeal program geliştirmede bize yardım edebilen, objektif ölçütlere dayanarak programın bileşenlerinin zayıf ve güçlü yönleri hakkında sistematik olarak yargıda bulunmak için temel sağlayacak, uygulamadaki programla ilgili veri toplama ve bu verileri analiz etme yoluyla ideal bir program geliştirme sürecidir.

Aile Eğitimi: Aile kurumunun devamını bireylerin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu, sorumlu üyesi olmalarını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve düzeydeki eğitim sürecidir (Cavkaytar, 2000). Başka bir tanıma göre aile eğitimi, anne- babaların, çocuklarının bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal vb. birtakım gelişim alanlarına yönelik mevcut bilgileri ile çocuk gelişimi ve eğitimi konularındaki

ilgilerini arttırmak üzere katılımlarının sağlandığı eğitim sürecidir.

Aile Eğitim Programı: Ailenin içinde bulunduğu yaşam şartlarına psikolojik ve sosyal açıdan uyum sağlayabilmesine yardımcı olmayı ve anne-babaları çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilendirerek onlara destek olmayı amaçlayan programlardır (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010). Bunun yanı sıra aile eğitim programları, aile içi ilişkileri düzenlemede ve sağlıklı aile yapılarının oluşmasında da etkili olmaları yönünden literatürde yer edinmiştir.

Okul Başarısı: Alt düzey zihinsel beceriler olarak da tanımlanan temel bilgi ve bu bilgilerin rutin durumlarda uygulanmasını tanımlayan becerilerdir. Çocukların akademik gelişim düzeyleri, eğitim süreci boyunca her yaş döneminde edinmesi gereken temel bilgi ve becerilerin kazanılma düzeyleri ile dolaylı olarak tespit edilmektedir (Karakuş, 2006).

Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi: Belirli bir ders veya alanda, öğrencilerde geliştirilmeye çalışılan bilgi, beceri tutum ve değerlerin ne düzeyde gerçekleştiğini belirli ölçütlere göre saptayarak, yargıya varma sürecidir (Karakuş, 2006). Öğrenci başarısı yaygın olarak başarı testleri ile ölçülse de, ölçekler ve envanterler de birer ölçme aracı olarak eğitim sürecinde kullanılmaktadırlar.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.7 AİLE EĞİTİMİ

2.7.1 Aile Eğitiminin Tanımı ve Özellikleri

Aile eğitimi “anne-babaların çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş etkinliklerin tümü” olarak tanımlamak mümkündür (Üstünoğlu, 1991). Aile eğitimine dair bütün tanımlarda ortak nokta, aile eğitiminin katılımcılara anne-babalık hakkında farklı konularda bilgi ve farkındalık kazandırmak amacı taşımaları yönündedir.

Anne-babalar, çocuğu dünyaya getirip büyütmenin yanı sıra; çocuklarının yeterli ve yetersiz oldukları durumları da en iyi bilen kişilerdir. Bu nedenle anne ve babalar, iyi bir eğitim almaları halinde, çocuklarının eğitimlerine daha aktif ve bilinçli bir biçimde katılabilirler (Schaefer, 1991; Akt. Can-Toprakçı, 2006). Çocuğun gelişimine en uygun ortam ve koşulların hazırlanmasında ailenin önemi büyüktür. Çocuk eğitiminin öneminin bilincinde olmayan aileler ile bu konuda bilinç kazanmış olan ailelerin, çocuklarına yaklaşım tarzları ve çocuklarıyla kurdukları iletişim biçimleri birbirinden farklı olacaktır. Bu nedenle sağlıklı bireyler yetiştirmek için öncelikle ailelerin bilinçlenmesi ve eğitilmesi gerekmektedir.

Psikologlar, yapmış oldukları araştırmaların sonucunda, çocukların ve gençlerin, toplumda meydana getirdikleri davranışsal problemlerden dolayı en büyük suçlunun aileleri oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır. Çocukların okulda yaşadıkları başarısızlıklardan, şiddet eğilimli olmalarına kadar tek sorumlu olarak aileleri görülmektedir. Ancak, bu konuda aileleri suçlu görmeden önce, ailelerin çocuk eğitimi hakkında ne kadar eğitilmiş olduklarının incelenmesi gerekmektedir. Bu açıdan eğitimciler öncelikle şu sorulara yanıt aramalıdır (Gordon, 2009);

- Ailelere kim yardım ediyor?
- Çocuk yetiştirirken ailelerin daha etkili ve başarılı olmaları için ne kadar çaba harcanıyor?
- Aileler yaptıklarının hata olup olmadığını nasıl öğrenecekler?

Yapılan araştırmalar özellikle ailenin bilgi yetersizliğinden etkilenmiş çocukların ailelerine verilen aile eğitiminin hem çocuğa hem de ailesine önemli derecede yarar sağladığını göstermektedir (Vuran, 1997). Bundan dolayı ailenin bilinçlenmesi ve çocuklarına uygun desteği sağlaması durumunda, çocukların kendileri ve çevreleriyle daha uyumlu bir yaşam sürmeleri mümkün olacaktır.

Çocuklar ilköğrenim çağına gelene kadar birçok beceriyi ailelerinden öğrenirler. Anne-babalar çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor, dil vb. gelişimlerini destekleyen en önemli kişilerdir (Ersoy ve Tezel-şahin, 1999). Çocuğun eğitiminde bu denli önemi olan anne-babaların, çocuklarına daha yararlı olmalarını ve daha sistemli olarak amaç gerçekteşirmelerini sağlayabilmeleri aile eğitimiyle mümkün olmaktadır (Varol, 2005).

2.7.2 Aile Eğitiminin Tarihçesi

İlk çağlardan bu yana insanlar aile veya bu türden toplu ortamlarda yaşama ihtiyacı hissetmişlerdir. Aileye ilişkin işlevler üzerinde tarihi, kültürel, dini, coğrafi ve ekonomik faktörler önemli ölçüde belirleyici özellik taşırlar. Ancak dünyanın her yerinde yaşayan insan toplulukları için anne-babanın çocuk sahibi olması, onu koruması, yetiştirmesi gibi ortak ve değişmez işlevler yer almaktadır (Ural, 2010).

Çocuk yetiştirme, onu koruma ve sevme gibi değişmez aile işlevleri, en başından beri korunurken; ailenin rol ve sorumlulukları, aile içi ilişkiler gibi kavramlar 18. yy'dan bu yana farklılaşmaya başlamıştır (Ural, 2010). Sanayi devrimi ve büyük göçler başta olmak üzere kentleşme, modernleşme, teknolojik gelişim süreçleri gibi dönüşüm ve değişim noktaları insan ve aile ilişkilerinin geleneksel yapısını yeni şekillere yönlendirmiştir.

Modern eğitimin doğuşuyla bireyler, aileler ve toplum, eğitimle iç içe geçmiş bir değişim halkasında yer almaya başlamıştır. Aileler ve eğitim bireyleri değiştirip dönüştürürken, toplumun dinamik ve en temel birimi olarak ailenin kimi zaman yapısal kimi zamanda işlevsel olarak dönüşümü gerçekteşmektedir. Bu dönüşümü ülkenin ve dünyanın teknolojik, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değişimi şekillendirmektedir (şentürk, 2008).

Sanayileşme ile birlikte yaşanan sosyal değişiklikler, anne-babalık becerileri, çocuk sağlığı ve çocuk eğitimi gibi konularda, eğitim kavramına oldukça önem

kazandırmıştır. Son yıllarda toplumların değişen doğasında aileler çeşitli nedenlerle desteğe ve yardıma gereksinim duymaktadırlar. Bu durum, aileleri destekleyen, kapsamlı, esnek, yüksek standartlara sahip aile oluşumuna katkı sağlayan eğitim programlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.

Bu durum batı ülkelerinde başta ailelerin eğitime ihtiyaç duydukları konuların belirlenerek, koruyucu, önleyici ve geliştirici hizmetlerin sağlanması için aile eğitim programlarının geliştirilmesine ve uygulanmasına zemin hazırlamıştır (Güran, 1991).

2.7.2.1 Yurt Dışında Aile Eğitimi'nin Tarihçesi

Yurt dışında ilk aile eğitimi çalışması ABD'de 1887'den itibaren kamu politikalarında yer almıştır. Ziraat alanında gelişimi sağlamak amacıyla yürütülen çalışmaların içerisinde yer alan eğitimlerin içeriğinde, kırsal kesimdeki aileyi eğitmek ve desteklemek hedeflenmiştir. Program içerikleri ise o dönemdeki ailelerin ihtiyacını karşılayacak şekilde ev ekonomisi, yemek hazırlama, dikiş gibi bir takım temel becerileri kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Bu çalışmalar, 20. yy. başlarında bahçecilik, ev konserveciliği, besin bilgisi gibi daha geniş bir içerikle devam ederken bir yandan da coğrafi anlamda yayılmaya başlamıştır.

Aile eğitimi hareketlerinin gelişimi üzerinde etkili olan bir başka gelişme de 1912'de ABD'de çocuk sağlığı konusunda etkin bir kuruluş olan Çocuk Bürosu'nun (Children's Bureau) kurulmasıdır. Yeni doğan ölümleri, doğum oranları, yetimhaneler, çocuk mahkemeleri gibi konularla uğraşan büro, aynı zamanda yenidoğan ve çocuk bakımı içerikli broşür ve kitapçık gibi çeşitli aile eğitim materyalleri hazırlamaya başlamıştır. O yıllarda ABD'de ilgi görmeye başlayan "Ev Ekonomisi (Home Economics)" hareketi, sağlıklı yetişkin ve çocuk gelişimini desteklemek, ebeveynlik, ilişkileri geliştirme ve iletişim becerileri amaçlı psikososyal içerikli aile eğitimlerine dönüşmeye başlamıştır (Arcus, Schvanefeldt ve Moss, 1993). Ardından ABD ve hatta Kanada'da aile eğitimi çalışmalarını hâlen yürütmekte olan National Council on Family Relations (NCFR)'in 1938'de kurulması ve 1939'da Marriage and Family Living dergisini yayınlanmaya başlaması da bu konuda önemli gelişmelerden birisi olarak kabul edilebilir.

1930'larda Alfred Adler'in ailelerle çalışmak üzere geliştirdiği pratik yaklaşım, hem aile terapileri alanında hem de çeşitli bölgelerde ailelerin eğitimleri amacıyla çalışan kurumlarda yayılmaya başlamıştır. Ayrıca ailelerin eğitilmesi

hareketlerinin gelişimini hızlandıran bir diğer faktör de II. Dünya Savaşıdır. Savaş esnasında çok sayıda erkeğin evden ayrılması, bu esnada pek çok kadının fabrikalarda çalışmaya başlamak zorunda kalmış olması, ailelerin sevdikleri birinin ölümü veya yaralanması gerçeğiyle karşı karşıya kalmaları, ailelerin bu travmaları atlattıklarına yardımcı olabilecek her türlü çabayı arttırmıştır.

Ailelere yönelik eğitim hareketlerinin Avrupa'daki yansımalarının, öncelikle Fransa'da 1929 yılındaki çabalarla başladığı görülmektedir. 1949'da programların gözden geçirilmesiyle yeniden örgütlenen hareket Paris Ana-Babalar Okulu'na dönüşmüştür. Daha sonra Fransa'daki bu hareketin, İsviçre, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yayıldığı görülmektedir.

Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinde formel anlamda aile eğitimlerinin tarihçesi Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine göre daha yakın zamanlara dayanmaktadır. Çünkü ailenin bir eğitim birimi olarak kabul edilmesi çekirdek aile olgusu ile yakından bağlantılıdır. Bu anlamda Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkelerinde aileye müdahalenin gerekli görüldüğü ilk alan nüfus eğitimi (population education) yoluyla aile büyüklüklerinin küçültülmesine yönelik projelerle 1960 ve 1970'li yıllarda başlamıştır. Bu projeler genellikle Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların öncülüğünde yürütülmeye başlamış daha sonra yerel kuruluşlar tarafından sürdürülmüştür.

Ailenin bir eğitim ünitesi olarak ele alınıp, aile eğitimi adıyla doğrudan aile yaşamını çeşitli açılardan geliştirmeyi hedefleyen eğitimler, öncelikle Avrupa ve Kuzey Amerika toplumlarında ortaya çıkmıştır. Bu toplumlar refah seviyesinin de dünya ölçeğinde en yüksek olduğu toplumlardır. Bu anlamda aile eğitimleri temel refah, sağlık ve okuryazarlık problemlerinin büyük ölçüde giderildiği toplumlarda aile yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla ortaya çıkmaktadır. Temel refah, sağlık ve okuryazarlık problemlerinin sürdüğü toplumlarda hükümetler öncelikli olarak bu sorunların giderilmesine odaklanmaktadır (Kadıoğlu, 2004).

Okuryazarlık, yetişkinlerin toplumsal katılımı ve yetişkinlerin birçok imkâna erişmesinde anahtar rolü görmektedir. Okuryazarlık düzeyinin bir gelişmişlik göstergesi olarak ülkeler arası karşılaştırmalarda kullanılması da ülkeler üzerinde okuryazarlık düzeylerini yükseltme konusunda önemli bir baskı oluşturmaktadır. Benzer şekilde gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlere yönelik eğitimler okuryazarlığın

artırılması, refah seviyesinin artırılması bağlamında mesleki eğitimler ve yerel ekonomilerin ortaya çıkardığı ihtiyaçların giderilmesini hedef almaktadır.

Çeşitli uluslararası kuruluşların da katkılarıyla dünya ölçeğinde sağlıklı nesillerin oluşturulması amacıyla bebek ölümlerinin azaltılması anne ve çocuk sağlığının geliştirilmesi gibi konular çocuk bakımı konusunda küre genelinde bir duyarlılık oluşturmaktadır. Bu ihtiyaçlar belli ölçüde uzmanlar tarafından karşılanmakla birlikte özellikle gelişmekte olan ülkelerde aile, çocuğun yaşamında temel etken olma konumunu sürdürmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuk bakımı ve sağlığı konusunda bilgilendirilmesi ailelere yönelik programların öncelikli amaçları arasında yer almaktadır.

2.7.2.2 Türkiye’de Aile Eğitimi’nin Tarihçesi

Türkiye’de doğrudan aile odaklı olmasa da ailelerin aile yaşamıyla ilgili yetkinliklerini geliştirmeye yarayacak ilk eğitimlerin 1928-1935 yılları arasında yürütülen Millet Mektepleri uygulamasında var olduğu görülmektedir. Temelde bir okuryazarlık ve yurttaşlık eğitimi uygulaması olan Millet Mekteplerinde okuryazarlık ve yurttaşlık eğitiminin yanı sıra hesap bilgileri ve sağlık bilgileri dersleri de verilmekte idi. Hesap bilgisi dersi kapsamında basit hesap işlemleri, dört işlem, uzunluk ölçüleri, para birimleri ve arazi ölçüleri öğretilmekte idi. Sağlık bilgileri dersi kapsamında ise insan vücudu, bulaşıcı hastalıklarla mücadele, içkinin zararları, hava, su, gıda maddelerinin temel özellikleri, çocuk bakımı, açık hava ve güneşin yararları, gündelik hayatta karşılaşılabilecek olası kazalarda yapılacaklar, çevre temizliğinin sağlanması gibi konular ele alınmakta idi (Albayrak, 1994).

Türkiye’de doğrudan aile odaklı olarak aileleri desteklemeye yönelik çabaların ise 1962-1963 yıllarında, Akıl Hıfzısıhhası Cemiyeti Başkanı Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel tarafından Medikososyal Merkezi ve Askeri Tıbbiye’de başlatılan “Anne-Babalara Haftalık Sohbet Toplantıları” adıyla başlatıldığı görülmektedir (Aydoğmuş vd., 2006).

1982-1991 yıllarında ise Erken Destek Projesi, Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Prof. Dr. Sevda Bekman ve Prof. Dr. Diane Sunar tarafından tasarlanmış ve İstanbul’da düşük gelirli çocukların annelerinin eğitimi yoluyla çocuklarının çok yönlü gelişimi hedeflenmiştir. Programın içeriği, çocuğun bilişsel gelişimine yardımcı olmak ve anneyi çocuğun gelişimine duyarlı kılarak çocuğun tüm gelişimini

desteklemesini sağlamaktır. Daha sonra AÇEV uzmanları tarafından geliştirilen program “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)” kimliğine kavuşmuş, 1993 yılında AÇEV bünyesinde uygulanmaya başlamıştır. “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)”, Anne Destek Programı, Kadın Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması, Zihinsel Eğitim Programı başlıklarından oluşmaktadır. 15 yıldır çeşitli revizyonlardan geçirilen programın uygulamaları hâlen Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’yle ortak yürütülmektedir. 1993 yılından bu yana 70 ilde sürdürülmüş eğitimler ayrıca T.C. Başbakanlık SHÇEK işbirliği ile Toplum Merkezleri’nde de uygulanmaktadır. 1993-2005 yılları arasında toplam 171.130 anne ve çocuk bu programlardan yararlanmıştır. Ayrıca AÇEV “aile eğitimleri” başlığı altında Anne Destek Programı, Baba Destek Programı, Anne Baba Olmak Seminerleri, Aile Mektupları başlıklarında aile eğitimlerini sürdürmektedir (Hamamcı ve Sevim, 2004).

Aile eğitimi konusunda önemli çabalardan bir diğeri de 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde başlatılan Ana-Baba Okulu uygulamasıdır. Çocuğun Gelişim Özellikleri ve Eğitimi, İletişim, Cinsel Eğitim, Okul, Çocukta Uyum Ve Davranış Bozuklukları ana başlıklarına sahip olan program, 1989’dan beri oluşturulan 30 kursta 3000 anne babaya katılım sertifikası vermiştir (Aydoğmuş vd., 2006).

1998 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde başlatılan Evlilik Okulu uygulaması ise, evliliğe aday gençlerle evli bireylerin evlilik ilişkileri ve yaşamıyla ilgili farkındalık ve bilinç düzeylerini arttırmak hedeflenmiştir. Çalışma Türkiye’de doğrudan evli çiftleri hedef alan en geniş kapsamlı uygulama olarak literatürdeki yerini almış bulunmaktadır. Evlilik okulu uygulaması 1998’de 150 kişiye, 2001’de 95 ve 2004’de 128 kişiye olmak üzere üç kez düzenlenmiştir (Ateş vd., 2004).

2.7.3 Aile Eğitiminin Önemi

Çocuk doğumla birlikte öğrenmeye başlar ve bu süreç yaşamı boyunca devam eder. Erken çocukluk döneminde çocuk, yaşamının büyük bir bölümünü aile ortamında geçirir. Anne-babalar çocuğun yeni şeyler öğrenmesine katkı ve ortam sağlayan ilk eğitimcileridirler. Bu nedenle anne-babalar çocukların büyüme ve gelişiminde çok önemli bir role sahiptirler (Ersoy ve Tezel-Şahin, 1999).

Ailenin içinde bulunduğu sosyal, kültürel ve ekonomik koşullar, doğum öncesinden itibaren çocuğun gelişimini etkilemektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları, yanlış aile tutumları ve olumlu eğitim yaşantılarının eksikliği nedeni ile bilişsel, dilsel ve sosyal gelişim yönünden akranlarından daha geride kalmakta, toplumsal ilişki kurmada zorluk yaşamakta ve akademik başarı gösterememektedirler. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukların, gelişim geriliği riski ile doğmaktadır. Fakat riskli doğan çocuklar beş yaşından önce, erken çocukluk eğitimi alırlarsa ya da aileleri çocuk yetiştirme konusunda eğitilirse, okul uyumu ve akademik başarı için gerekli becerileri geliştirebilmektedirler (Baykan vd., 1995). Çocuğun kişiliğinin oluşmasında ve davranış biçimlerinin kazanılmasında yaşamın ilk altı yılı çok önem arz ettiğinden, bu konuda sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ya da düşük olsun tüm ailelerin çocuğa yaşantı kazanabileceği ortamların sağlanması konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Günümüz eğitim sisteminde aileyi eğitime dahil etmeyen bir program ile belirlenen hedefe ulaşmak oldukça zordur. Aileleri çocuğun eğitimine dahil etmenin, eğitim programının önemli bir ögesi olduğu ve çocukların okul başarısını artırdığı görüşü nedeniyle son yıllarda aile eğitimine verilen önem gittikçe artmakta ve bu alanda daha sıkı çalışılmaktadır. Çocuğun gelişimi ve eğitiminde belirleyici etkileri olan aile bireylerinin çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve öğrendiklerini davranışa dönüştürebilmeleri için belli bir program çerçevesinde eğitilmeleri gerekmektedir. Bu amaçlarla hazırlanan anne-baba eğitim programları var olan hizmetlerin daha etkili kullanımına yol açacak teşvik ve bilgiyi sağlamaktadır.

Aile eğitim programlarında temel amaç; anne ve babaların özgüvenini yükseltmek ve çocuklarının fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini teşvik için kendi yeteneklerini geliştirecek şekilde onları bilgi ve becerilerle donatmaktır. Aile eğitimi, okula devam eden çocukların okulda öğrendikleri bilgi ve becerilerin kalıcı hale gelmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Okul ortamında öğrenilen becerilerin, anne-baba tarafından evde de uygulanması, eğitimde okul-ev paralellliğini sağlamakta, çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemekte ve öğrenmesini hızlandırmaktadır.

Aile eğitimiyle anne-babaların çeşitli öğretim teknik ve yöntemlerini öğrenmeleri ile çocukta görülebilecek eksikliklerin ve problemlerin önlenilebileceği ve ailelerin eğitimcilerle birlikte etkin bir biçimde çalışmasına da yardımcı olabileceği

kabul edilmektedir (Sucuoğlu, 1991). Aile eğitimi ile anne babaların çocuk yetiştirme konusunda donanımlı hale gelmeleri, aile-eğitimci ilişkilerini olumlu yönde etkilemenin yanı sıra çocuğun öğrenme ürününün niteliğini de arttırmaktadır.

Aile eğitim programlarının çocuklara sağladığı yararların yanı sıra ailelerin programdan önemli kazanımlar elde ettiği ortaya konmuştur. Programa katılan annelerin, katılmayan annelere göre benlik saygılarının daha yüksek olduğu, yaşamları üzerindeki kontrollerinin arttığı ve bu etkilerin on yıl sonra da devam ettiği saptanmıştır.

Bu bilgiler paralelinde, çocuğun ailesini desteklemeyi amaçlayan programların, anne ve babayı çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilendirdiğini ve bu programların anne ve babaları çocuk gelişimi ve eğitiminde başarılı hale getirdiğini söylemek mümkündür. Ayrıca aile eğitimiyle anne-babalar evde var olan imkanlarla çocuklarının, bilişsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler. Eğitim kurumlarında anne-babaların eğitime katılmalarını sağlamak, çocuklara sunulan eğitimi kolay, etkili, kalıcı bir hale getirmekle birlikte, ailelerin çocuklarıyla birlikte olduğu zaman dilimini en iyi şekilde değerlendirmelerine de hizmet edecektir.

2.7.4 Aile Eğitiminin Yararları

Aile eğitim programları, başta çocuğa olmak üzere, aileye öğretmene ve bu kapsamda okul-aile işbirliğine çeşitli yararlar sağlamaktadır. Aile eğitiminin başlıca yararlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Sucuoğlu, 1991):

- Öğretim amaç ve yöntemleri konusunda bilgilendirilen aileler, öğretmene destek sağlamaya daha yatkın olmaktadır.
- Okul ortamında öğrenilen bilgi ve becerilerin, anne-baba tarafından evde uygulanması, eğitimde okul-aile işbirliğini sağlamakta ve bu yönüyle çocuğun gelişimini olumlu etkilemektedir.
- Bu programlar aracılığıyla ailelerin çocuğun eğitimi ve gelişimi konusundaki sorumluluğu artar.
- Anne-babalar evde var olan imkanlarla çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler.

- Anne-babanın ev ortamında çocukla birlikte aktivitelerde bulunması, çocuğun çeşitli beceriler kazanmasını hızlandırmaktadır.
- Anne-babaların çocuk yetiştirme konusunda çeşitli yöntem ve teknikleri öğrenmeleri ile çocuktaki eksik öğrenmeler tamamlanmaktadır.
- Bu tür programlar sağlık, beslenme ve psiko-sosyal gelişim alanlarından farklı unsurları bir araya getirerek anne-babaları etkili ve verimli hale getirir.
- Özellikle bir merkez kurma ile karşılaştırıldığında anne-baba eğitimi ekonomik olarak daha az masrafla yaygınlaştırılabilir.

2.7.5 Aile Eğitimi Çerçevesinde Aileye Götürülecek Hizmetler

Türkiye’de ve dünyada aile eğitimi kapsamında anne ve babalara çeşitli yollardan hizmetler verilmektedir. Bu hizmetler genel olarak, bilgi verici danışmanlık, psikolojik danışmanlık ve aile eğitim programları başlıkları altında toplanmaktadır. Ailelere yönelik verilen eğitim ve bilgilendirme hizmetlerinden bilgi verici danışmanlık ve psikolojik danışmanlığın daha az katılım gerektiren hizmetler olmasına karşın; aile eğitim programlarının, aynı anda çok fazla aileye ulaşabilen yapısından dolayı son yıllarda giderek önem kazandığı ve hızla yaygınlaştığı görülmektedir.

Aile eğitimi çerçevesinde aileye verilen hizmetlerin ilki olan *bilgi verici danışmanlık*, ailelere, çocukların gelişim alanlarının ve çocuğun gereksinimlerinin neler olduğu, eğitim programı olanakları, yasal haklar, çocukları ile etkili iletişim kurma yolları, çocuğun gelişimine nasıl katkıda bulunacakları ve davranışlarını nasıl kontrol edebileceklerine yönelik bilgi vermeyi kapsamaktadır. Bu süreç içerisinde ailelerin çeşitli duygu ve tepkileri yaşamaları sağlanır. Bilgi verici danışmanlıkta; grup ortamı içinde ailelerin kendi aralarında ve uzmanla karşılıklı etkileşimde bulunmakta ve ailenin sorularına yer verilerek bilgi verme düzeyinde hizmet verilmektedir (Gültekin, 1999). Ebeveynler arasında böyle bir etkileşimin olması yalnız olmadıklarının farkına varmalarına ve farklı çözüm yolları üretmelerine de olumlu etki yapmaktadır. Bu nedenle aile eğitimi kapsamında bilgi verici danışmanlık hizmeti, aile üyeleri arasındaki etkileşimin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Bu sayede anne babalar hem kendi bilgi ve deneyimlerini ve çocuklarındaki davranışsal değişimleri paylaşarak, diğer grup üyelerine fayda sağlamakla beraber diğer grup üyelerinin bilgi

ve deneyimlerinden de faydalanacaklardır.

Aile eğitimi kapsamında ailelere verilen bir diğer hizmet de *psikolojik danışmanlık*tır. Aile fertleri arasındaki ilişkiler her zaman dengeli ve uyumlu bir şekilde gelişmeyebilir. Eşler arasında veya anne-baba ve çocuklar arasında olabileceği gibi, aile üyeleri ile yakın ya da uzak sosyal çevre arasında anlaşmazlıklar ya da çatışmalar çıkabilir. Aile üyelerinden birinin yaşadığı bir sorun kimi zaman ailenin diğer üyelerini de doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkiler. Fakat aile sosyal, ekonomik, kültürel ve hepsinden önce doğal bir organizasyon olarak aile içi uyumu ve dengeyi tekrar kurmak, geliştirmek ve bütünlüğünü korumak ihtiyacındadır. Bu noktada aile danışmanlığına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anne-babalar, çocuklarını yeterli ve yetersiz yönleri ile kabul edebildiklerinde, çocuklarının eğitimine katılabilmektedirler. Psikolojik danışmanlık, anne-babaların kendileri ve çocukları ile ilgili duygularını paylaştıkları bir süreç olmakla birlikte, bu süreçte anne-babaların kendilerini ve çocuklarını tanıyarak, çevreleri ile daha fazla ilişkiye girmeleri amaçlanmaktadır (Gültekin, 1999). Bu danışma sürecinde, anne babaların kendileri ile farkındalık düzeyi artar ve anne babalar bazı düşünce ve davranışlarının uygun ya da uygun olmadığını görme şansını elde edebilirler. Böylece çocuklarına yönelik empati düzeyi artarak, çocuklarının gelişimine katkı sağlayabilirler.

Aile danışmasında mümkün olduğunca tüm aile bireylerinin aile danışmanlığı ve terapisi sürecine katılımı sağlanmaya çalışılır. Sorunların ve ihtiyaçların tespitinden sonra, uzman önerileriyle, nasıl bir terapi sürecinin izleneceği saptanır ve terapinin süresi (seans sayısı) belirlenir.

21. yy'da hızla yaygınlaşan aile danışmanlığı ve aile terapileri, aile fertleri arasında yaşanan çatışmaların çözümünde ve anne-babaların çocuklarının daha yakından tanıyarak, iletişim ve etkileşimlerinin olumlu yönde ilerleme kaydetmesinde önem teşkil etmektedir.

Aile eğitimi amacıyla ailelere verilen hizmetlerden biri olan ve en yaygın olarak uygulanan çalışmalardan biri *aile eğitim programlarıdır*. Görsel ve yazılı iletişim araçlarının yaygınlaşması ile artık birçok aile çocukların eğitimlerine katkı sağlayabilecekleri bilgilere rahatlıkla ulaşabilmektedir. Anne-babaların çocuklarının

eğitimine destek olmaları bağlamında ele alınan anne-baba katılımı, aile eğitimi çalışma ve uygulamalarıyla sağlanabilmektedir. Aile eğitiminde amaç, anne- babaların çocukları için eğitmen rolü üstlenmesinden ziyade, çocukları için gerekli becerileri doğal bir süreç içinde nasıl öğreteceklerini kazandırmaktır (Varol, 2005). Bu amaç doğrultusunda hazırlanan aile eğitim programlarının iyi yapılandırılması ve organize edilmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

a. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada, kuruma dayalı aile eğitim programlarının Ortaokul öğrencilerinin okul başarılarına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada nicel ve nitel veriler bir arada kullanılmış, çalışmanın nicel kısmında ön test - son test kontrol gruplu deneysel model kullanılırken; nitel kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmış ve bu doğrultuda aile eğitim programına katılan velilerle programdan sonra yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Karasar (2009)'a göre, ön test-son test kontrol gruplu modelde yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçmeler yapılır. Desende ön testlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesine ve son test sonuçlarının buna göre düzeltilmesine yardım eder. Bu doğrultuda yansız atama ile iki grup belirlenmiştir. Gruplardan biri deney grubu diğeri ise kontrol grubu olarak alınmıştır. Deney grubu öğrencilerinin velileri ile deneysel çalışma olarak aile eğitim programı yürütülmüş, kontrol grubu öğrencileriyle ise herhangi bir çalışma yürütülmemiştir.

Tablo 1. Deneme Modelinin Simgesel Görünümü

Gruplar		Öntest	Deneysel İşlem	Sontest
G1	R	O1	^x aile eğitimi	O2
G2	R	O3	---	O4

G1: Deney Grubu

G2: Kontrol Grubu

X: Bağımsız Değişken (deneysel işlem)

R: Yansızlık

O1.O3: Öntest

O2.O4: Sontest

b. ÇALIŞMA GRUBU

Çalışma 2022-2023 eğitim-öğretim yılı birinci yarıyılında, Eskişehir İli Tepebaşı İlçesinde yer alan bir ortaokulun 5. sınıfında öğrenim görmekte olan 66 öğrenci (deney grubu + kontrol grubu) ve deney grubunda yer alan 33 öğrenci velisi ile gerçekleştirilmiştir.

Başlangıçta 41 aile ile başlayan aile eğitim programı, 8 ailenin çeşitli nedenlerden dolayı programa devam edememesi üzerine 33 aile ile tamamlanmıştır. Programın işleyişinde ve etki düzeyinde birtakım olumsuzlukların yaşanmaması için, programı yarıda bırakan 8 ailenin çocukları deney grubundan çıkarılmış ve bu doğrultuda kontrol grubu öğrencileri üzerinde de bir düzenlemeye gidilmiştir. Son olarak grupları eşitleme çalışmaları sonucu her grupta 33 öğrenci yer almıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ait demografik bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerine Ait Demografik Bilgiler

		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
CİNSİYET	Kız	21	63,64	22	66,67	43	65,15
	Erkek	12	36,36	11	33,33	23	34,85
	Toplam	33	100,0	33	100,0	66	100,0
EĞİTİM GÖRÜLEN ŞUBE	5-A	4	12,12	4	12,12	8	12,12
	5-B	7	21,21	7	21,21	14	21,21
	5-C	7	21,21	7	21,21	14	21,21
	5-D	5	15,15	5	15,15	10	15,15
	5-E	6	18,18	6	18,18	12	18,18
	5-F	4	12,12	4	12,12	8	12,12
	Toplam	33	100,0	33	100,0	66	100,0

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan kız öğrenci sayıları deney (21 kişi) ve kontrol (22 kişi) gruplarında birbirlerine yakın sayıdadır. Aynı şekilde erkek öğrenci sayıları da deney grubunda 12 kişi ve kontrol grubunda 11 kişi olmak üzere yakın değerlerdedir. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin eğitim gördükleri şubelere göre dağılımları incelendiğinde her şubede deney ve kontrol grupları için seçilen öğrenci sayıları eşittir.

Çalışma grubunda yer alan ailelere yönelik demografik bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Ailelere İlişkin Demografik Bilgiler

	GRUP	N	%
CİNSİYET	Kadın	28	84,85
	Erkek	5	15,15
	Toplam	33	100,0
YAŞ	18-25	3	9,09
	26-35	16	48,48
	36-45	9	27,27
	46 ve üstü	5	15,15
	Toplam	33	100,0
EĞİTİM DURUMU	Okur-yazar değil	3	9,09
	İlköğretim (İlkokul-Ortaokul)	20	60,61
	Lise	7	21,21
	Üniversite	3	9,09
	Toplam	33	100,0
AYLIK GELİR MİKTARI	0-500 TL	9	27,27
	501-1000 TL	15	45,45
	1001-1500 TL	5	15,15
	1501 TL ve üstü	4	12,12
	Toplam	33	100,0

Tablo incelendiğinde aile eğitim programına katılan kadın velilerin sayısının (28), erkek velilerin sayısından (5) oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun, oturumların uygulanma saatleri ile erkek velilerin çalışma saatlerinin çakışmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Programa katılan velilerin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında 18-25 yaş arası 3 velinin bulunduğu görülmüş ve bu kişilerin öğrencilerin ablaları olduğu belirlenmiştir. Programa katılan velilerin yaşlarının 26-35 arasında yoğunlaştığı (16 kişi) ve bu değeri takiben 36-45 yaş arası (9 kişi) velilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca programda 46 yaş ve üstü 5 velinin olduğu bir diğer bulgudur.

Çalışma grubunda yer alan velilerin eğitim durumları incelendiğinde velilerin

büyük bir kısmının (20 kişi) ilköğretim (ilkokul-ortaokul) mezunu oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra 7 velinin lise mezunu ve 3 velinin ise üniversite mezunu oldukları belirlenmiş; 3 velinin ise okur-yazar olmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo'da ailelerin gelir düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında aylık geliri 0-500 TL olan 9 kişi, 501-1000 TL olan 15 kişi, 1001-1500 TL olan 5 kişi ve 1501 TL ve üstü olan 4 kişi olduğu görülmüştür.

Çalışmada deneysel çalışma öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerine öğrenci başarı testi uygulanmış ve öğrencilerin ön test başarı puanlarına ilişkin yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Ön Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

ÖLÇÜM	GRUP	N	\bar{X}	S	sd	t	p
ÖN TEST	DENEY	33	59,88	20,78	64	-,126	,900
	KONTROL	33	59,22	21,33			

p< .05 anlamlılık düzeyi

Tablo incelendiğinde deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama öncesi gerçekleştirilen ön test başarı puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık yoktur [$t= -.126$; $p> .05$]. Bu verilerin yanı sıra öğrencilerin uygulama öncesinde başarı puanları ortalamasının deney grubunda yer alan öğrenciler için $X=59,88$ ve kontrol grubunda yer alan öğrenciler için $X =59,22$ olduğu belirlenmiştir. Ön test puan ortalamalarında da görüldüğü üzere deneysel işlem öncesi deney ve kontrol gruplarının öğrenci başarı testinden aldıkları puan ortalamaları birbirine yakındır.

c. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada deney grubunda yer alan öğrenci velilerine uygulanan 8 oturumluk aile eğitim programı öncesi ve sonrası, tüm öğrencilere ön test-son test olarak öğrenci başarı testleri uygulanmıştır. Araştırmada deneysel çalışma sonucu elde

edilen bulguları desteklemek ve çalışma verilerini daha zengin kılmak amacıyla öğrenci velileriyle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

i.Öğrenci Başarı Testi Geliştirme Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ön test ve son test öğrenci başarı testleri, genel tarama niteliğinde oluşturulmuştur. Uygulanan başarı testleri kaynak kitaplardan derlenen sorulardan oluşturulmuş ve öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanıp öğrenci başarısının çok boyutlu olarak ölçülmesi amaçlanmıştır.

Başarı testlerinin geliştirilmesi sürecinde ilk olarak Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve İngilizce derslerinin için bilgi ve beceri düzeyindeki kazanımlarının listesi çıkartılmış ve bu kazanımları ölçmeye yönelik 4 seçenekli olmak üzere 297 sorudan oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. (Soruların hazırlanması aşamasında yararlanılan kaynaklar Ek-IV’te verilmiştir.)

Soruların ilgili kazanımları ölçmede ne derece yeterli olduklarının tespiti için Ondokuz Mayıs ve Ankara Üniversitelerinde Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim dalında görev yapan iki öğretim üyesi ve yine aynı soruların okunabilirlik ve anlaşılabilirliklerinin incelenmesi için Ankara Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü’nde görev yapan bir öğretim üyesinin incelemesine sunulmuştur. Bunun yanı sıra başarı testlerinde yer alan her bir alanla ilgili (Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve İngilizce) öğretmen görüşleri alınarak soruların 5. Sınıf düzeyine ve ilgili alan bilgisini ölçmeye yönelik uygunluğu incelenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda 80 soruluk bir soru formu hazırlanmıştır.

Hazırlanan 80 soruluk forma yönelik (öğrenci başarı testi), soruların madde güçlük (P_j) ve madde ayırt edicilik (R_{jx}) değerlerinin belirlenmesi amacıyla ön deneme uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda öğrenci başarı testi 164 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Toplanan verilerin analizinde %27’lik üst grup (44kişi) ve %27’lik alt grupta (44kişi) yer alan öğrenciler analize dahil edilmiştir. Büyüköztürk (2010)’e göre testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt%27 ve üst%27’lik gruplar arasında istendik yönde gözlenen farkların anlamlı çıkması, testin iç tutarlılığının bir göstergesi olabilir.

ii.Aile Görüşme Formu

Araştırmada, aile eğitim programına katılan öğrenci velilerinin, programın

etkililiğine yönelik görüşlerinin belirlenmesi için veriler görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2006), Stewart ve Cash'a dayanarak yaptıkları tanımlamaya göre görüşme; önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Eğitimbilim alanında yapılan çalışmalarda genelde üç tür görüşme tekniği kullanılmaktadır. Türnüklü'nün (2000), Patton, Robson, Wragg, Gali, Borg ve Gali, Holstein ve Gubrium'dan aktardığı gibi bunlar;

- Yapılandırılmamış görüşme,
- Yapılandırılmış görüşme,
- Yarı yapılandırılmış görüşmedir.

Araştırmada bu görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Yan yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeye göre biraz daha esnek bir tekniktir. Araştırmacı önceden sormayı planladığı sorular içeren görüşme kılavuzunu hazırlar. Ancak, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını sağlayabilir. Görüşme sırasında belli soruların yanıtlan başka sorular içerisinde verilmişse bu soruları sormayabilir. Bu tür görüşme tekniği, sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir (Türnüklü, 2000).

Çalışmada, görüşme yöntemi için görüşme öncesi 4 adet ana soru ve bu sorulardan bazılarına yönelik daha detaylı görüş almak için 4 adet alt soru hazırlanmıştır. Görüşme esnasında ihtiyaca göre 1 soru daha eklenerek toplamda 9 soruyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu geliştirilirken, araştırmanın amacına yönelik sorular ana başlıklar halinde oluşturulmuştur. Soruların hazırlanması sırasında, Yıldırım ve Şimşek'in (2006) Bogdan ve Biklen ile Patton'a dayanarak belirttikleri ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Bu ilkeler;

- 1) Kolay anlaşılabilir sorular yazma,
- 2) Odaklı sorular hazırlama,
- 3) Açık uçlu sorular sorma,

- 4) Yönlendirmekten kaçınma,
- 5) Çok boyutlu soru sormaktan kaçınma,
- 6) Seçenekli sorular hazırlama,
- 7) Farklı türden sorular yazma
- 8) Soruları mantıklı bir biçimde düzenlemedir.

Veli görüşmeleri ortalama 15 dakika sürmüş ve 33 veli ile gerçekleştirilen görüşmeler Ekim 2013 - Ocak 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yeri için velilerin de ortak kararıyla aile eğitiminin gerçekleştirildiği salon seçilmiştir. Görüşmelerde bir adet görüşme formu ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kaydının yapılması için öncelikle her veliden izin alınmış uygun görülmesi halinde kayıt yapılmıştır. Kayıtlar daha sonra yazılı metne dönüştürülüp, görüşmeden elde edilen verilerin çözümlenmesi aşamasına geçilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

a. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Çalışmada aile eğitim programı sonrası deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test başarı puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Son Test Başarı Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

ÖLÇÜM	GRUP	N	\bar{X}	S	sd	t	P
SON TEST	DENEY	33	65,70	17,80	64	2,252	,028*
	KONTROL	33	55,70	18,27			

* $p < .05$ anlamlılık düzeyi

Tablo 5’ten elde edilen bulgular doğrultusunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulama sonrası gerçekleştirilen son test başarı puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık vardır [$t=2,252$; $p < .05$]. Bu verilerin yanı sıra öğrencilerin uygulama sonrasında başarı puanları ortalamasının deney grubunda yer alan öğrenciler için $X = 65,70$ ve kontrol grubunda yer alan öğrenciler için $X = 55,70$ olduğu belirlenmiştir. Deneysel işlem sonrası deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puan ortalamalarının, deney grubunun lehine olacak şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Araştırmada grupların ön test-son test puan ortalamalarındaki değişim incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin son test puan ortalamalarının ön testten daha yüksek olduğu görülmüş; kontrol grubunda ise son test puan ortalamalarının ön teste göre düştüğü tespit edilmiştir. Bu durumda aile eğitim programı sonrası deney grubunda başarı puanları açısından pozitif yönde önemli bir değişimin olduğu söylenebilir.

b. Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Çalışmada aile eğitim programı sonrası ailelerle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular, *programın etkililiği, programın okul başarısı konusunda yeterliği ve aile eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik görüş ve önerileri* başlıkları altında ele alınmıştır.

i. Aile Eğitim Programına Katılan Velilerin, Programın Etkililiği Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Bulgular

Görüşmelerde velilere öncelikle aile eğitim programının etkililiğini belirlemek amacıyla katıldıkları aile eğitim programının kendilerine olumlu katkılar sağlayıp sağlamadığı sorulmuş ve bu soruya verilen yanıtların nedenleri alt soru olarak kendilerine yöneltilmiştir. Daha sonra velilere program süresince gerçekleştirilen oturumlarda en çok ilgilerini çeken konulara yönelik görüşleri alınmıştır.

Ailelere, öncelikli olarak katıldıkları aile eğitim programının kendilerine olumlu katkılar sağlayıp sağlamadığına ilişkin görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Ailelerin, “Katıldığınız Aile Eğitim Programının Sizlere Olumlu Katkılar Sağladığını Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

<i>Katıldığınız aile eğitim programının sizlere olumlu katkılar sağladığını düşünüyor musunuz?</i>		%
Evet	33	100,0
Hayır	0	0,0
Toplam	33	100,0

Araştırmada veli görüşmeleri sürecinde ilk olarak velilerin katıldıkları aile eğitim programının kendilerini geliştirmeye yönelik katkılar sağladığı ölçülmeye çalışılmış ve bu amaçla velilere “*Katıldığınız aile eğitim programının sizlere olumlu katkılar sağladığını düşünüyor musunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya programa

katılan tüm veliler (33 kişi) “evet” yanıtını vermiştir. Bu bulgu doğrultuda programın tüm katılımcılara olumlu katkılar sağladığı görülmektedir.

Ailelerin katıldıkları aile eğitim programının kendilerine en çok hangi yönlerden olumlu katkılar sağladığına ilişkin görüşlerine yönelik bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ailelerin, “Katıldığınız Aile Eğitim Programının Sizlere En Çok Hangi Yönlerden Olumlu Katkılar Sağladığını Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

<i>Katıldığınız aile eğitim programının sizlere en çok hangi yönlerden olumlu katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?</i>	f	%
	<i>(33 kişi üzerinden)</i>	
Çocuğumla daha rahat iletişim kurabiliyorum.	27	81,82
Çocuğumun gelişimine yönelik daha çok bilgi veya duyarlılık sahibi oldum.	23	69,70
Evde çocuğumun ders ve ödevlerine daha çok yardımcı oluyorum.	15	45,45
Çocuğumun olumsuz davranışlarına yönelik çözümler üretebiliyorum.	13	39,39
Çocuğuma daha fazla sorumluluk veriyorum.	9	27,27
Çocuğumun okuldaki durumunu daha sık takip ediyorum.	6	18,18
Çocuğumun davranışlarına karşı gerekli olan ödül veya cezayı daha rahat seçebiliyorum.	4	12,12
Çocuğumun arkadaşlarının daha yakından tanımaya çalışıyorum.	3	9,09
Çocuğumun yeterince başarı gösteremediği zamanlarda onu kimseyle kıyaslamamayı öğrendim.	2	6,06
Artık “ben dili” kullanabiliyorum.	2	6,06

Tabloda ailelerin, 8 hafta boyunca katıldıkları aile eğitim programının kendilerine en çok hangi yönlerden olumlu katkılar sağladığını belirlemeye yönelik görüşler incelendiğinde, ailelerin en fazla “*çocuğumla daha rahat iletişim kurabiliyorum*” (27 kişi) görüşünde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu görüşün hemen ardından “*çocuğumun gelişimine yönelik daha çok bilgi veya dıyarlılık sahibi oldum*” (23 kişi); “*evde çocuğumun ders ve ödevlerine daha çok yardımcı oluyorum*” (15 kişi) ve “*çocuğumun olumsuz davranışlarına yönelik çözümler üretebiliyorum*” (13 kişi) görüşlerinin ağırlıkta olduğu belirlenmiştir. Bunların dışında kalan görüşler sırasıyla “*çocuğuma daha fazla sorumluluk veriyorum*” (9 kişi); “*çocuğumun okuldaki durumunu daha sık takip ediyorum*” (6 kişi); “*çocuğumun davranışlarına karşı gerekli olan ödül veya cezayı daha rahat seçebiliyorum*” (4 kişi); “*çocuğumun arkadaşlarının daha yakından tanımaya çalışıyorum*” (3 kişi); “*çocuğumun yeterince başarı gösteremediği zamanlarda onu kimseyle kıyaslamamayı öğrendim*” (2 kişi) ve “*artık ‘ben dili’ kullanabiliyorum*” (2 kişi) olarak belirlenmiştir.

Velilerin katıldıkları aile eğitim programının kendilerine olumlu katkılar sağlayıp sağlamadığına yönelik görüşlerinden bazı alıntılar:

V-3: “...Tabi ki bizler için çok yararlı oldu. Çocuğumla önceden her şeyi rahatça konuşamazdım, yeterince muhabbet edemezdik. Ama şimdi okuldan geldiğinde oturup o gün neler yaptığına dair sohbetler ederiz. Yani artık onunla daha rahat iletişim kurabiliyorum.”

V-8: “Önceleri çocuğum ödevlerine yardım etmemi istediğinde, ben anlamam diyordum. İlkokul mezunuyum ve aradan yıllar geçti ve bu şekilde çocuğuma yardımcı olamayacağımı düşünürdüm. Bu programdan sonra çocuğumun ödevlerine yardımcı olmaya çalıştım, çocuğum bu durumdan çok hoşnut.”

V-10: “Tüm imkanları sunuyorum ama yine de zayıf getiriyordu. Çoğu zaman abini örnek al, arkadaşını örnek al, kardeşin daha iyi utan diyordum. Meğer ne büyük hata yapıyormuşum, o kadar pişmanım ki... Çocuklarımı artık hiç kimse ile kıyaslamıyorum. Bu yüzden bana büyük fayda sağladı bu eğitim”

V-11: “Programın, katılan tüm ailelere katkısı olduğunu söylesem yalan olmaz. Çünkü bu sayede çocuğumuzun daha değerli olduğunu anladık. Oğlumun gelişimi ile ilgili şu

anda daha çok bilgi sahibiyim. Mesela daha önceden bana garip gelen davranışlarının, şimdi gelişimiyle alakalı olduğunu biliyorum. ”

V-13: “Vallahi ben çocuğum yorulmasın diye her şeyi önüne getirirdim, elini sıcak sudan soğuk suya dokunduramazdım. Bir oturumda hocalar dedi ki çocuk ilerde kendi işlerini yapamaz. Kocama baktım, ben yokken yumurta bile kıramaz. Oğlumun da böyle olmasını istemem. Bu yüzden onun için gerekli olacak her şeyi öğrenmesi için ona sorumluluk veriyorum”

V-18: “Hep dayak, hep bağırma.... Hiçbir şey hallolmuyordu, aks ine çocuğum dayak arsız haline geldi. Yeniden doğmuş gibiyim, artık dayak yok, bağırma yok. Her şeyin bir çözümü varmış da bilmiyormuşuz. Bundan böyle gereken ödülü ve cezayı rahatlıkla seçebiliyorum. ”

V-21: “ Kızımın öğretmeni hep şikayet ederdi, çocuğunuzla ilgili bilgi almıyorsunuz diye. Çoğu zaman telefon bile etmiyordum, iş güç derken akşam oluveriyordu. Programdan sonra şunun farkına vardım; kızımı ihmal ediyorum. Şimdi öğretmenini bir hafta ziyaret ediyorum, çocuğumla ilgili bilgi alıyorum. Okula gitmediğimde de telefon ediyorum. ”

V-29: “Oğlum beşinci sınıfta ama öğlen bir çıkıyor, akşam geç vakitlerde geliyor, ben her gün yüreğim ağzımda kapıdan pencereden bakıyorum. Bir oturumda hoca dedi ki çocuğunuzun arkadaşlarını tanımaya çalışın. Çocuğumun eve geç gelmesinin sebebi arkadaşlarıymış. Ben de oğlumun arkadaşlarını eve çağırdım, onlarla sohbet ettim. Artık gönlüm rahat. ”

V-30: “Oğlum çok sinirli idi ve ben çoğu zaman bu durumla baş edemez ona karşılık verirdim. Şimdi birçok seçeneğim var. Örneğin oğlum çok sinirlendiğinde ben başka odaya geçiyorum. ”

Çalışmada ailelere katıldıkları aile eğitim programı süresince en çok ilgi çeken konulara ilişkin görüşleri sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 8. Ailelerin, “Program Süresince Gerçekleştirilen Oturumlarda En Çok İlginizi Çeken Konu/Konular Hangisi/Hangileri Olmuştur?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

<i>Program süresince gerçekleştirilen oturumlarda en çok ilginizi çeken konular hangisi olmuştur?</i>	<i>(33 kişi üzerinden)</i>	<i>%</i>
Etkili Aile-Çocuk İletişimi	21	63,64
Çocukta Davranış Problemleri ve Çözüm Önerileri	16	48,48
Çocuk Yetiştirmede Doğru ve Yanlış Aile Tutumları	15	45,45
Çocuk Eğitiminde Ödül ve Ceza	12	36,36
Aile Modelleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	8	24,24
Okul Çağı (7-12 Yaş) Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri	7	21,21
Sınav Kaygısı	5	15,15
Motivasyon - Öz saygı	2	6,06
Aile Katılımı ve Okul - Aile İşbirliği	2	6,06

Tabloda Ailelerin, katıldıkları aile eğitim programı süresince en çok hangi konuları ilgi çekici buldukları belirlemeye çalışılmış ve ailelerin en çok “*etkili aile çocuk iletişimi*” (21 kişi) konusunu ilgi çekici olarak buldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu konuyu hemen takiben ailelerin “*çocukta davranış problemleri ve çözüm önerileri*” (16 kişi); “*çocuk yetiştirmede doğru ve yanlış aile tutumları*” (15 kişi) ve “*çocuk eğitiminde ödül ve ceza*” (12 kişi) konularının da yeterince ilgi çekici olduklarını düşündükleri belirlenmiştir. Bu konular kadar olmasa da bazı ailelerin sırasıyla “*aile modelleri ve çocuk üzerindeki etkileri*” (8 kişi); “*okul çağı (7-12 yaş) çocuklarının gelişimsel özellikleri*” (7 kişi); “*sınav kaygısı*” (5 kişi); “*motivasyon - öz saygı*” (2 kişi) ve “*aile katılımı ve okul - aile işbirliği*” (2 kişi) konularını da ilgi çekici buldukları belirlenmiştir.

Velilerin katıldıkları aile eğitim programı süresince en çok ilgi çekici buldukları konulara yönelik görüşlerinden bazı alıntılar:

V-2: “Bir oturumda çocuklarda görülen olumsuz davranışları işlemiştik. Orada çocukların bu davranışları neden yaptıklarını görmüştük. Yani bu konu bize çocuğun her davranışının bir sebebi olduğunu öğretti. Daha sonra bu olumsuz davranışları nasıl ortadan kaldırabileceğimize yönelik etkinlikler yapmıştık.”

V-6: “Çocuklarının gelişim alanlarının bu kadar çok olabileceğini bilmiyordum, bu konuda bilgi almayı önceden de çok istiyorum. Kendimce çocuğumu takip ediyordum, ancak tam olarak ne olduğunu bilmiyordum. Kızımı artık daha dikkatli takip ediyorum, gelişiminin normal seyrinde gitmesine yardımcı olma da anne - babanın etkisinin olduğunu öğrenmem bana büyük katkı sağladı.”

V-14: “Sınavlardaki başarısızlığın bir nedeninin de sınavda yapamayacağından korktuğu için oluşan sınav kaygısı olduğunu öğrendim. Oğlum o kadar çok çalışıyor ki sınava girdiği esnada yapamıyordu. Bunu engellemek için kas gevşetme egzersizlerini öğrendik. Birkaç tanesini etkinlik esnasında yaptık, gerçekten de rahatlattı.”

V-18: “ Kesinlikle ödül ve ceza ile ilgili oturumdu. Bir davranışı kazandırmak için ödül vaat ettiğimiz zaman hemen o davranışın arkadaşından söz verdiğimiz şeyi yapmamız gerektiğini öğrendim, ki artık o şekilde davranıyorum. Hatta bu konuyu eşimle de paylaştım, o da bunu yerinde buldu ve kendisi de çocuğumuza karşı bu şekilde hareket ediyor.”

V-25: “Dördüncü hafta iletişim konusu işleniyordu. Dokunmanın önemi ile ilgili o kadar çarpıcı bir örnek vardı ki gözlerim doldu, beden dilinin ne kadar önemli olduğunu anladım. Eve gider gitmez kız kardeşime sarıldım ve onu ne kadar çok sevdiğimi söyledim.

V-29: “Programa başladığımız ilk hafta aile modelleri üzerinde konuşulmuştu. Demokratik ailenin yapısının nasıl olduğundan söz edilmişti. Birkaç tane daha aile modeli vardı,ancak bunlar sürekli kullanıldığında çocuğa zarar veriyordu. Bu şekilde aile modellerinin çocukları nasıl etkileyeceğini öğrendik.”

V-32: “Benim en çok ilgimi çeken ve şu anda da uygulamaya çalıştığım çocuk yetiştirirken hangi tutumları uygulayacağımız adlı etkinlik idi. Kendimi gözden geçirip yaptığım yanlışları saptadım, artık onları yapmamaya çalışıyorum.

Çocuğumun özellikle kişisel gelişimini olumlu yönde etkileyecek davranışlar sergilemeye çalışıyorum. ”

ii. Aile Eğitim Programına Katılan Velilerin, Programın Okul Başarısı Konusunda Yeterliliğine İlişkin Görüşlerine Yönelik Bulgular

Programın okul başarısı konusunda yeterliliğini belirlemek amacıyla ailelere, 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yeterli olup olmadığı nedenleriyle birlikte sorulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Ailelerin, katıldıkları aile eğitim programı süresince gerçekleştirilen oturumlarda ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yeterli bulup bulmadıkları sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ailelerin, “Bu Programda 8 Oturum Boyunca Ele Alınan Konuların “Okul Başarısına Yönelik Aile Eğitimi” İçin Yeterli Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

<i>Bu programda 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?</i>		<i>%</i>
Evet	27	81,82
Hayır	6	18,18
Toplam	33	100,0

Araştırmada okul başarısı üzerine gerçekleştirilen aile eğitim programında 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi ” için yeterli olup olmadığı incelenmiş ve bu doğrultuda velilerin 27’sinin programın öğrencilerin okul başarısını arttırmaya yönelik aile eğitimi için yeterli olduğunu düşündükleri ve 6’sının da yeterli olmadıklarını düşündükleri belirlenmiştir.

Programda 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yeterli olduğunu düşünen velilerin, programın okul başarısına yönelik hangi açılardan yeterli olduğunu açıklamaları istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Ailelerin, “Bu Programda 8 Oturum Boyunca Ele Alınan Konuların “Okul Başarısına Yönelik Aile Eğitimi” İçin Neden Yeterli Olduğunu Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

<i>Sizce gerçekleştirmiş olduğumuz aile eğitim</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>programını okul başarısı konusunda neden yeterliydi?</i>	<i>(27 kişi üzerinden)</i>	
Çocuğum evde daha düzenli ders çalışıyor.	16	59,26
Çocuğumun okul etkinliklerine katılım düzeyim arttı.	11	40,74
Program hem aile içi ilişkileri hem de okul-aile ilişkilerini geliştirebilir.	8	29,63
Çocuğuma daha uygun çalışma ortamı hazırlayabiliyorum	4	14,81
Öğretmeni çocuğumun programdan sonra derslerde daha iyi olduğunu söylüyor.	4	14,81

Tablo 10’da okul başarısı üzerine gerçekleştirilen aile eğitim programında, ele alınan konuların “*okul başarısına yönelik aile eğitimi*” için yeterli olduğunu düşünen 27 veliye, bu yeterliliğin nedenleri sorulmuş ve velilerin *16’sının*, program sayesinde çocuklarının evde daha düzenli ders çalıştıklarını; irinin çocuklarının okul etkinliklerine katılım düzeylerinin arttığını ve 8’inin programın hem aile içi ilişkileri hem de okul-aile ilişkilerini geliştirebilir nitelikte olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Ayrıca velilerin 4’ü çocuklarına daha uygun çalışma ortamı hazırlayabilmeleri ve yine 4’ü ise öğretmenlerin çocuklarının programdan sonra derslerde daha iyi olduklarını söylemeleri nedeniyle programı okul başarısı konusunda yeterli bulmuşlardır.

Velilerin programda 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için neden yeterli bulduklarına yönelik görüşlerinden bazı alıntılar:

V-1: “Bu programa gönüllü olarak katılmıştım, çocuğuma daha fazla özen göstermeye çalışıyordum. Bu program birlikte çocuğumun okul etkinliklerine daha fazla katılıyorum, veli toplantılarını kaçırmıyorum, öğretmenleri ile görüşüyorum.”

V-5: Katıldığımız eğitim bizi çocuğun derslerine daha çok yardım etmemizi sağladığı için, çocuk da bu ilgiyi fark ediyor. E bizim onla daha çok ilgilendiğimizi gören çocuk otomatikman derslerine daha düzenli çalışmaya başladı. Bu sayede başarısı da giderek yükselecek inşallah...

V-6: Valla hocam ne yalan söyleyeyim. Öğretmeni çocuğumun durumunun bu aralar çok iyi olduğunu söylüyor, aile eğitiminin mi etkisi oldu acaba diyordu bana geçen gün. Yani biz de bu durumdan memnunuz.

V-13: “Şunu söylemeliyim ki maddi durumumuz çocuğumuza ayrı bir oda hazırlamamızı engelliyor. Bu durumdan ben de hoşnut değilim, tek oda hepimiz bir aradayız. Programda şunu öğrendim, imkansız bir şey yok. Bir sehpa buldum ve kızımın masası olarak ayarladım, güzel bir bez diktim üstüne. Kızım çok mutlu oldu, ders çalışmaya hevesi arttı. Çocuğuma yardımcı olduğum için çok mutluyum.

V-21: “ Bu program bence tüm ailelere verilmeli, program ilerledikçe gelişmeye ve değişmeye başlıyorsunuz. Bu değişim gerçekten tatmin edici. Sadece çocuğumla değil, eşimle aramdaki ilişkim güçlendi. Şunu da belirtmek istiyorum, çocuğumun öğretmenleri ile daha fazla görüşüyorum, bu sayede çocuğum okula gitmeye, ödevlerini yapmaya daha fazla özen gösteriyor.”

V-27: “Bize daha programın başında öğrencilerin dersleriyle daha yakından çocuklar da bu sayede daha düzenli çalışırlar demiştiniz. Şimdi görüyorum ki çocuğuma ne kadar yardımcı oluyorsam, o da ders çalışmak için daha istekli oluyor.”

V-28: “Program bana göre yeterli. Niye diye sorarsanız bu konuların, etkinliklerin hepsi, aile içinde eşler arası olsun, çocuklarımızla olsun aramızı hep iyi tutacak şeyleri içeriyor. Bunun yanında çocuğum için eskiden bu kadar okula gidip gelmezdim. Bu aralar iki günde bir gidip öğretmeniyle, rehber hocayla görüşürüm.”

V-32: “Programın bana sağladığı en büyük yararlarından biri çocuğumla aramda ilişkiyi güçlendirmesi. Çocuğum artık bana güveniyor, birçok şeyi benimle paylaşıyor. Bu

benim için çok önemli gerçekten. Çocuğumla birbirimizin sırdaşı gibiyiz, iyi ki bu programa katılmışım.”

Programda 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yeterli olmadığını düşünen velilerin, programın okul başarısına yönelik hangi açılardan yetersiz olduğunu açıklamaları istenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Ailelerin, “Bu Programda 8 Oturum Boyunca Ele Alınan Konuların

<i>“Okul Başarısına Yönelik Aile Eğitimi” İçin Düşünüyorsunuz?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar</i>	<i>Neden Yetersiz</i>	<i>Olduğunu</i>
<i>Sizce gerçekleştirmiş olduğumuz aile eğitim programı okul başarısı konusunda neden yetersizdi?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
	<i>(6 kişi üzerinden)</i>	
Program süre olarak yeterli değildi.	5	83,33
Bazı konuların daha ayrıntılı işlenmesi gerekirdi.	2	33,33
Veli katılımlarının daha devamlı olması gerekirdi.	1	16,67

Tablo’da okul başarısı üzerine gerçekleştirilen aile eğitim programında, oturumlar boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için yetersiz olduğunu düşünen 6 veliye, bu yetersizliğin nedenleri sorulmuş ve en önemli nedenin “programın süre olarak yeterli olmaması” (5 kişi) olduğu belirlenmiştir.

Bu yetersizliğe yönelik diğer nedenler ise “bazı konuların daha ayrıntılı işlenmesinin gerekliliği” (2 kişi) ve “veli katılımlarının daha devamlı olmasının gerekliliği” (1 kişi) olarak tespit edilmiştir.

Velilerin programda 8 oturum boyunca ele alınan konuların “okul başarısına yönelik aile eğitimi” için neden yeterli bulmadıklarına yönelik görüşlerinden bazı alıntılar:

V-4: “Bence bu program daha uzun sürmeli idi. Programın biteceği söylendiğinde çok üzülmedim. Çok güzel şeyler öğreniyorduk, çocuğumuzla birlikte biz de büyüyorduk. Daha fazla oturum olsa idi kesinlikle devam ederdim.”

V-9: “Bazı oturumlardaki konular daha ayrıntılı ele alınabilirdi. Motivasyon ile ilgili daha fazla bilgi almak isterdim. Bu açıdan daha kapsamlı olması bize daha çok fayda sağladı.”

V-33: “Bazı veliler devam konusunda özen gösterse daha iyi olurdu. Ben gruba devam etmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Aile eğitim programında çocuğumuza yönelik çok önemli şeyler öğrendik. Diğer velilerin de bunlardan faydalanması için grup oturumları sırasında başka plan yapmaması gerekir.”

SONUÇ

Mutlu, sağlıklı ve başarılı bireyler yetiştirmede öncelikle anne babanın, ardından diğer yetişkinler ve öğretmenlerin çok önemli bir yere sahip olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Çocuk dünyaya ilk geldiği andan itibaren aile, ilk etkileşim içinde bulunulan yer olmasından dolayı çocuğun yaşam süreci üzerinde oldukça etkilidir. Ana babanın eğitim düzeyi, çocuğa karşı nasıl tavır takındıkları veya hangi tutumları göstermiş oldukları, üzerlerine düşen görevleri ne ölçüde yerine getirdikleri bu yaşam tarzının temel etmenlerindedir. Bu nedenle olumlu davranışlar ve tutumlarla model olması gereken anne babanın çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda aile eğitimine yönelik her türlü çalışmanın hızla yaygınlaştırılması, gerek ailelerin bilgi düzeylerinin artırılması ve çocuk eğitimine aktif katılımlarının sağlanması; gerekse de sağlıklı aile-çocuk ilişkisi sonucu çocukların hem sosyal hem de akademik başarı düzeylerinin gelişiminde son derece etkili olacaktır.

Çocuğun okul başarısı ve sınıf içindeki etkinlik düzeyi için, öğrencilere hem evde hem okulda kendilerini ifade edebilecekleri ve yeteneklerini sergileyebilecekleri ortamlar ve onların ilgi ve yeteneklerine yönelik aile desteği sağlanmalıdır. Öğrencinin okul başarısının okul, aile ve çevre etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir değişken olduğu unutulmamalı, buradan güç alarak okul ve aile birliği uygulamalarına daha çok yer verilmelidir. Okul süresi boyunca çocukların başarısının sürekliliği için, anne-baba ve eğitimciler, onların psikolojik dengelerini koruyacak ortamlar hazırlamalıdır.

Ana-babanın kişilik gelişimini ve okul başarısını olumlu yönde etkileyen demokratik tutumu benimsemesi için, özellikle aile eğitim çalışmaları yaygınlaştırılmalı ve TV, sosyal medya gibi kitlesel iletişim araçları ve basılı yayın araçlarıyla tanıtıcı ve özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Aile danışma merkezleri yaygınlaştırılarak tanıtılmalı ve ana-babaların ihtiyaç duydukları zamanlarda bu tarz kurumlara başvurmaları sağlanmalıdır. Tüm bu önerilerin yerine getirilmesiyle de ana baba tutumları, çocuğun okul başarısı ve sınıf içi etkinlik düzeyinde olumlu ilerlemeler kaydedileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ağdemir, S. (1991). *Aile ve Eğitim*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Albayrak, M. (1994). Millet Mektepleri'nin Yapısı ve Çalışmaları (1928-1935). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29, 471-483.

Ateş, R., Erdoğan, İ., Ergin, H., Gül, G., Günayer Şenel, H., Güngörmüş Özkardeş, O., İlgar, L., İlgar, Ş., İşmen, A.E., Kılıçaslan, A., Özabacı, N., Yavuzer, H., Yıldız, A. & Yüksel Şahin, F. (2004). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E., Korkmazlar, Ü., Köknel, Ö., Navaro, L., Oktay, A., Razon, N. & Yavuzer, H. (2006). *Ana-Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Baykan, S., Temel, Z.F., Ömeroğlu, E., Bulduk, S., Ersoy, Ö., Avcı, N. & Turla, A. (1995). Ankara'da Farklı Sosyo Ekonomik Düzeydeki Çocukların Gelişim Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Ankara: Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası*.

Can-Toprakçı, N. (2006). Kurumda Eğitim Alan Zihinsel Engelli Öğrencilerin Annelerine, Genişletilmiş Aile Eğitim Programının Uygulanmasının, Öğrencilerin Matematik Ders Amaçlarını Edinmelerine, Sürdürme ve Genellemelerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.

Cavkaytar, A. (2000). Okulöncesi Eğitimde Okul, Aile ve Çevre İşbirliği. Ş. Yaşar (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri* içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Çağdaş, A. & Seçer, Z. (2004). *Mutlu ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Erkan, S. (2010). Aile ve Aile Eğitim İle İlgili Temel Kavramlar. Z.F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* içinde (1-48). Ankara: Anı Yayıncılık

Ersoy, Ö. & Tezel-Şahin, F. (1999). 0-6 Yaş Döneminde Anne Baba Eğitiminin Önemi. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 58-62.

Gordon, T. (2009). *Etkili Anne-Baba Eğitimi* (2. Baskı). D. Tekin & N. Özkan (Çev.). İstanbul: Profil Yayıncılık.

Gül, E. (2007). *Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul-Aile İşbirliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gültekin, E. (1999). Uygun Olmayan Davranışların Azaltılmasında Ebeveynler Tarafından Uygulanan Uyuşmayan Davranışların Ayrımlı Pekiştirilmesinin Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güran, N. (1991). Aile Hizmetleri. B. Dikeçligil & A. Çiğdem (Derl.), *Aile Yazuları 4* içinde (436-443). Ankara: Aile Araştırma Kurumu.

Hamamcı, Z. & Sevim, S.A. (2004). Türkiye’de Aile Rehberliği Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 77-85.

Hamamcı, Z. (2006). Anne Babaların Çocuk Yetiştirme İle İlgili Bilgi Kaynaklarının ve Öğrenme Yöntemlerinin İncelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 8(15), 23-39.

Kadioğlu, Ö.T. (2004). *Çocuğumu Hayata Hazırlıyorum*. İstanbul: Damla Yayınları.

Karakuş, F. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapıcı Öğrenme ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Kıncal, Y.R. (1993). Aile ve Eğitim. *Eğitim Dergisi*, 5, 63-69.

Nimsi, E. (2006). İlköğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Ana-Baba Tutumları İle Okul Başarıları ve Sınıf İçi Etkinlik Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özmen, S.K. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.

Pehlivan, H. (2008). Anne Eğitim Programının Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 4(15), 55-66.

Sarı, İ. (2010). Emniyet Örgütünde Görevli Anne-Babaların Fiziksel İstismar Potansiyellerinin Belirlenmesi ve İstismarla İlgili Aile Eğitim Programının Etkililiği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim-Kuramdan Uygulamaya* (12. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Sucuoğlu, N.B. (1991). Anne Babaların Özel Eğitim Okullarını Algılama Biçimleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Aile ve Toplum*, 4(14), 7-31.

Tezel-Şahin, F. & Özyürek, A. (2010). Anne-Baba Eğitimi ve Türkiye’de Uygulanan Aile Eğitim Programları. T. Güler (Ed.), *Anne-Baba Eğitimi içinde* (141-163). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 543-559.

Ural, O. (2010). Dünden Bugüne Aile Eğitimi. Z.F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Üstün, E.Y. (2010). Etkili Aile-Okul-Toplum İlişkileri. Z. Fulya Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık

Üstünoğlu, Ü. (1991). Okulöncesi Dönemdeki Aile Eğitiminde Benimsenebilecek Farklı Yaklaşımlar. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(102), 121-133.

Varış, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme-Teori ve Teknikler* (6. Baskı). Ankara: Alkım Yayıncılık.

Varol, N. (2005). *Aile Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Vuran, S. (1997). Zihin Engelli Çocuk Annelerine Ödüllendirme ve Eleştirmemenin Kazandırılmasında Bilgilendirme, Dönüt Verme ve Ödüllendirmenin Etkililiği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi* (17. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi

Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.